

Спеціалізованій вченій раді Д 41.086.04
Національного університету «Одеська
юридична академія »

65009, м. Одеса, вул. Фонтанська
дорога, 23

В І Д Г У К

офіційного опонента на дисертаційну роботу

Ковальської Віктори Вікторівни на тему: «Правове регулювання діяльності місій Європейського Союзу (на прикладі місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні)», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01– міжнародне право

Актуальність обраної теми.

Дисертаційне дослідження Ковальської В.В. присвячене актуальній проблемі сьогоденної правової науки – правовому регулюванню діяльності місій Європейського Союзу на прикладі місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні. Європейський вектор розвитку України є стратегічним напрямком трансформації українського суспільства в цілому.

Підписання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, його державами-членами створює для України перспективу її інтеграції в ЄС з можливістю участі у правових заходах в рамках спільної зовнішньої політики безпеки. В даному контексті особливо злободенною є обрана тема дисертаційного дослідження - правове регулювання діяльності місій Європейського Союзу на прикладі місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM)

Необхідно погодитися з автором роботи в тому, що дослідження ролі інституту спеціальних місій в спільній політиці безпеки та оборони ЄС, а також значення правового регулювання діяльності таких місій ЄС в цілому зокрема, недостатньо. Комплексні дослідження правових аспектів діяльності місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні відсутні.

Крім того актуальність даного дослідження пояснюється тим, що миротворча діяльність грає важливу роль в багатогранній діяльності ЄС. Здійснюючи миротворчі операції, ЄС виступає як один з найважливіших міжнародних центрів сили у врегулюванні регіональних конфліктів, в забезпеченні європейської та міжнародної безпеки.

Практична значущість обраної теми дослідження підкреслюється тим, що найважливішим досягненням місії стала її практична участь у впровадженні в Україні системи інтегрованого управління кордонам. Європейська допомога в цьому питанні була зумовлена потребами самого Союзу, чия безпека залежався від безпеки кордонів сусідніх держав, особливо в регіонах з замороженими конфліктами. Відповідна діяльність місії EUBAM дозволяє говорити про її загальнодержавний вплив та значення, адже поради та допомога надається відносно всього українського кордону в цілому, а не тільки його придністровської ділянки.

Достовірність і новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації не викликає сумнівів. Положення дисертації реально ґрунтуються на об'єктивних теоретичних дослідженнях, висновки є достовірно обґрунтованими та базуються на теоретичних судженнях автора. Структура повністю відповідає цілям і завданням дослідження, дозволяє послідовно розглянути всі проблеми, визначені автором. Обґрунтованість положень, сформульованих у дисертації, підтверджується також аналізом наявних літературних джерел юридичного, методологічного характеру.

Наукова новизна одержаних результатів дисертації визначається тим,

що вона в ній на монографічному рівні досліджено правові регулювання діяльності місій Європейського Союзу на прикладі Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні.

Характерною рисою дисертаційного дослідження є його чітка теоретико-методологічна спрямованість. Слід зазначити, що, не дивлячись на відсутність досліджень з даної проблематики, автору вдалося провести концептуальне теоретико-правове дослідження, метою якого стало виявлення суті і особливості правового регулювання діяльності, а також механізму функціонування місій Європейського Союзу на прикладі місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні.

Структура дисертаційної роботи логічно обумовлена заявленою метою і переліком поставлених завдань дослідження. У структурі роботи послідовно досліджуються зазначені грані проблеми і на цій основі формується фінальний тезис.

У першому розділі «Теоретичний аналіз правового регулювання діяльності спеціальних місій» досліджено регулювання діяльності спеціальних місій в міжнародному праві. Така форма дипломатії *ad hoc* стала значущою після Другої Світової Війни та використовувалася практично всіма державами у зв'язку з розвитком сучасних засобів комунікації. Спеціальні місії виявилися зручним знаряддям для ведення переговорів та підтримання відносин у певних спеціальних сферах. (с. 35-36) В міжнародних відносинах спеціальні місії є найдавнішою формою дипломатії, Нью-Йоркська Конвенція ООН про спеціальні місії, хоча і ратифікована незначною кількістю держав, відображає усталені міжнародні звичаї щодо права спеціальних місій. Конвенція формально застосовується виключно у відносинах між державами, однак фактично її норми використовуються ЄС щодо країн, які є сторонами Конвенції. Оскільки Україна є стороною Конвенції, її норми застосовні у відносинах між нею та Євросоюзом.

Акцентовано увагу на тому, що простежено розвиток СЗБП ЄС, основи якої були закладені Маастрихтським договором, яким було вперше

впроваджено єдиний інструментарій, зокрема механізми спільних позицій та спільних дій, що формуються та здійснюються Радою ЄС. Амстердамський договір завершив формування СЗБП саме як єдиної політики ЄС та доповнив її інструментарій механізмом спільних стратегій, що, на відміну від спільних позицій та дій, були інструментами тривалого застосування та дозволяли розгортати цілі проекти та програми. Також Амстердамський договір заклав можливості для розгортання спільних оперативних спроможностей Європейського Союзу як в цивільній, так і у військовій сферах. Формування політики було продовжено Лісабонським договором, який додав обов'язок взаємодопомоги для держав-членів ЄС, а також принцип солідарності у боротьбі з внутрішніми та зовнішніми загрозами. (с. 15-19).

У другому розділі «Правове регулювання діяльності спеціальної місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні (EUBAM)» розглянуті історія створення та правові основи діяльності Місії EUBAM в Україні, а також значення Місії в світлі європейської політики сусідства. Автор підкреслює, що простежено історико-правові передумови для створення Місії з прикордонної допомоги Молдові та Україні, а також порівняно ці умови з умовами розгортання Консультативної місії ЄС з реформування сектору цивільної безпеки.

Станом на 2015 рік в Україні діє декілька спеціальних місій Європейського Союзу. Однак, історично першою з них стала Місія Європейського Союзу з надання прикордонної допомоги (European Union Border Assistance Mission (EUBAM)), що була утворена, в першу чергу, у зв'язку з загрозами безпеки ЄС, які випливали з Придністровського конфлікту. Хоча даний конфлікт і не створював для Союзу військових ризиків, однак, територія невизнаної Придністровської Молдавської Республіки (ПМР) могла послугувати джерелом нелегальної міграції, контрабанди, торгівлі зброєю та іншими забороненими в широкому обігу товарами на східних кордонах Європи. Особливо актуальною ця проблематика стала у зв'язку з розширенням ЄС в 2004 році, що охопило

одночасно десять країн Східної Європи та створило спільний кордон між Україною та ЄС, а також у зв'язку з запланованим на 2007 рік п'ятим розширенням, яке дозволило приєднатися до Союзу Румунії, створивши спільний кордон між ЄС та Молдовою.

У зв'язку з розширенням ЄС, врегулювання Придністровського конфлікту, або зменшення його негативного впливу на Європу почало розглядатися як одне з пріоритетних завдань СЗБП, а задля його подолання було вирішено використати методи кризового регулювання, що були розроблені ЄС в рамках СЗПБ. (стор.71).

У третьому розділі «Основні напрямки функціонування місії EUBAM: правовий аспект» розглянуто практичну діяльність EUBAM за окремими напрямками, її правове регулювання та вплив на розвиток правової системи України та відповідно вирізняються такі напрями: -участь Місії EUBAM у боротьбі з контрабандою та нелегальною міграцією на українсько-молдавському кордоні. (с. 115-127); участь Місії EUBAM у впровадженні практики інтегрованого управління кордонами, особливості його впровадження в Україні та вплив EUBAM на таке впровадження. (с. 127-148); участь Місії EUBAM в розв'язанні Придністровського конфлікту, та подоланні його наслідків. (с. 148- 158)

Повнота викладу наукових положень дисертації в опублікованих працях. Основні положення і висновки дисертаційного дослідження відображені у 11 публікаціях, у тому числі у 6 статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях, що входять до затвердженого переліку, 1 з яких – у зарубіжних періодичних виданнях, та 5 тезах доповідей на наукових та науково-практичних конференціях.

Зауваження щодо змісту дисертації. В цілому, позитивно оцінюючи підготовлену В.В. Ковальської дисертацію, у роботі є певні висновки й твердження, що викликають сумніви й можуть слугувати підґрунтям дискусії під час захисту дисертації:

1. У першому розділі роботи непропорційно багато уваги приділено історії становлення спільної політики безпеки і оборони ЄС, тоді як концептуальні засади політичної інтеграції в ЄС відійшли на другий план.

2. Вимагає пояснення теза дисертанта про те, що "відносини ЄС з третіми країнами регулюються не внутрішнім правом ЄС чи Ради Європи, а загальним міжнародним правом" (с. 35). До чого тут Рада Європи? Який зміст автор вкладає в поняття "загальне міжнародне право?" Це тільки норми звичаєвого права, чи також норми міжнародного договірної права?

3. На нашу думку не зовсім переконливою виглядає прив'язка місій ЄС згідно ст.43 ДЄС до спеціальних місій дипломатичного чи квазі-дипломатичного характеру (с.46). Представляється, що спеціальні місії ЄС, які використовуються в рамках СПБО, стосуються місій з підтримки миру, врегулювання криз, боротьби з тероризмом, що суттєво відрізняє їх з функціональної і інструментальної точки зору, а також щодо їхнього правового статусу та правової основи їхньої діяльності (міжнародний договір, а не звичай), від місій, чиї статус та діяльність визначає Конвенція ООН про спеціальні місії 1969 р. Це до певної міри визнає й сам дисертант, розглядаючи місії ЄС як військово-цивільні та цивільно-військові (с. 57) для врегулювання кризи (с. 63), діяльність яких підпорядковується Командувачу цивільних операцій (с. 65).

4. Робота виграла б в плані порівняльного аспекту, якщо б дисертант дослідив участь України в місіях ЄС за межами нашої країни (Македонія, Косово, Боснія і Герцеговина), можливість чого передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС, Порядком денним асоціації Україна ЄС тощо.

5. Вимагає пояснення твердження дисертанта, що місія EUBAM є "технічним консультативним органом" (с. 88). Консультативним органом чого? Як це співвідноситься з поняттям "місія"?

Водночас слід констатувати, що висловлені зауваження не заперечують загальну позитивну оцінку дослідження, проведеного В.В.

Ковальською. Воно є завершеною працею, в якій отримані нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності є суттєвими для вирішення конкретного наукового завдання.

Загальна оцінка дисертаційної роботи.

Дисертація відповідає спеціальності 12.00.11 – міжнародне право, а зміст автореферату відповідає основним положенням дисертації.

Резюмуючи результати дослідження та беручи до уваги зміст дисертаційної роботи, можна стверджувати, що дисертація Ковальської Вікторії Вікторівни на тему «Правове регулювання діяльності місій Європейського Союзу (на прикладі Місії Європейського Союзу з прикордонної допомоги Молдові та Україні)», подана на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук, є кваліфікаційною науковою працею, виконана особисто здобувачем у вигляді спеціально підготовленого рукопису, який відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567 (зі змінами), а її автор заслуговує присудження їй наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.01 – міжнародне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри порівняльного та європейського
права Інституту міжнародних відносин Київського
Національного університету імені Тараса Шевченка,

В. І. Муравйов

ПІСЛИ
ВЧЕНИЙ
КАРАУЛ
14.

